МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет будівництва і архітектури

СИСТЕМА НОРМУВАННЯ В МІСТОБУДІВНИЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Методичні рекомендації та завдання
для виконання практичних та індивідуальних завдань
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти спеціальності G19 «Будівництво та цивільна інженерія»,
які навчаються за освітньо-науковою програмою
«Урбаністика та просторове планування»

Київ 2026

УДК 711.1
С40

Укладачі: Л.О. Апостолова-Сосса, канд. техн. наук, доцент,
В.В. Грабовчак, канд. техн. наук, доцент

Рецензент А.М. Мамедов, канд. техн. наук, доцент

Відповідальний за випуск Л.О. Апостолова-Сосса, канд. техн. наук, доцент, завідувач кафедри міського господарства

Затверджено на засіданні кафедри міського господарства, протокол №1 від 22 вересня 2025 року.

В авторській редакції.

С40 **Система** нормування в містобудівній діяльності [електронний ресурс]: методичні рекомендації та завдання для виконання практичних та індивідуальних завдань / уклад.: Л.О. Апостолова-Сосса, В.В. Грабовчак. – Київ: КНУБА, 2026. – 17 с.

Містять методичні рекомендації тематику практичних та індивідуальних завдань, список рекомендованої літератури з дисципліни «Система нормування в містобудівній діяльності».

Призначено для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності G19 «Будівництво та цивільна інженерія», які навчаються за освітньо-науковою програмою «Урбаністика та просторове планування».

© КНУБА, 2026

ЗМІСТ

Загальні положення……4
Тематика практичних занять…….....5
Методичні вказівки до виконання індивідуального завдання……..6
Зміст індивідуального завдання ...…….....…….....7
Індивідуальні завдання для самостійної роботи….……8
Вимоги до виконання індивідуального завдання...……...10
Критерії оцінювання індивідуального завдання…….…...11
Список нормативної та навчально-методичної літератури……..12
Інформаційні ресурси в інтернеті……14
Додаток 1……15
Додаток 2…….……...16

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Система правового та нормативного забезпечення містобудівної діяльності сприяє на створенню комплексного, безпечного простору для життєдіяльності людини, який гармонійно поєднується із екологічними вимогами по захисту навколишнього середовища. Аналіз основоположних принципів і засад нормування у сфері містобудування забезпечує основи для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень на місцевому та регіональному рівнях.

Дисципліна «Система нормування в містобудівній діяльності» спрямована на вивчення структури та механізмів нормативних принципів на процеси планування і забудови територій. У межах курсу аналізуються чинні нормативно-правові документи, державні та галузеві будівельні норми, а також стандарти й правила, які визначають вимоги до просторового розвитку. Значна увага приділяється аналізу теоретичних, методичних і правових засад організації містобудівного нормування, а також узагальненню зарубіжного досвіду у цій сфері.

Метою дисципліни є формування у здобувачів освіти системного уявлення про структуру та зміст нормативно-правової бази, що регламентує планування і забудову територій.

Завдання навчальної дисципліни полягають у формуванні та поглибленні знань щодо термінології, яка використовується у сфері нормативного регулювання містобудівної діяльності. Курс передбачає опанування структури та змісту системи нормативно-правових документів, що регламентують процеси планування і забудови територій, а також вивчення особливостей їх розроблення та застосування. Важливим аспектом є аналіз положень містобудівного законодавства, державних і галузевих будівельних норм, стандартів та регламентів.

Окрему увагу приділено ознайомленню з базовими принципами організації нормування у містобудуванні та просторовому плануванні, формуванню у здобувачів освіти цілісного уявлення про засади нормування містобудівної діяльності. У процесі навчання передбачається набуття практичних навичок, необхідних для визначення нормативних параметрів окремих показників під час розроблення рішень у сфері просторового планування.

Знання, отримані в процесі вивчення дисципліни, сприяють розвитку аналітичного мислення та формуванню вмінь орієнтуватися у

чинному містобудівному законодавстві й нормативно-правових актах у сфері містобудування, архітектури, будівництва та просторового планування, а також забезпечують правильне застосування норм і стандартів під час виконання практичних завдань.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1 / Practical lesson 1.
Загальні принципи нормативного регулювання планування та забудови територій

План

1. Структура нормативно-правової і нормативної бази містобудівної діяльності.
2. Нормативно-правові акти у сфері містобудування.
3. Нормативне регулювання, планування та забудови територій.

Практична частина:
Робота з містобудівною документацією для підготовки доповідей та участі в дискусіях і обговореннях.

Практичне заняття 2 / Practical lesson 2.
Підзаконні нормативно-правові акти в сфері містобудування.

План

1. Нормування і стандартизація в будівництві.
2. Державні будівельні норми.
3. Організація нормування в будівництві

Практична частина:
Навчитись орієнтуватись в ієрархії нормативних документів та застосовувати певні дані для реалізації містобудівних проєктів.

Практичне заняття 3 / Practical lesson 3.
Розпорядче і параметричне нормування

План

1. Аналіз ДБН групи А.
2. Аналіз ДБН групи В.

3. Аналіз переваг і недоліків сучасної системи нормування в містобудівній діяльності України.

Практична частина:

Аналітика порівняння норм до реального проєкту. Робота з нормативною документацією.

Практичне заняття 4 / Practical lesson 4.

Містобудівне нормування: розпорядчі, параметричні та галузеві стандарти.

План

1. Аналіз ДБН групи Б.
2. Галузеві будівельні норми (ГБН).
3. Технічні регламенти.

Практична частина заняття:

Навчитись працювати з конкретними нормативними документами.

Практичне заняття 5 / Practical lesson 5.

Інструменти стандартизації та методичне забезпечення в будівельній галузі.

План

1. Використання стандартів в практичній діяльності будівництва.
2. Нормативно-технічні акти: технічні вимоги, експертні висновки та санітарно-гігієнічні вимоги.
3. Аспекти формування нормативної бази в містобудівній діяльності.

Практична частина:

Робота зі стандартами.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ

Індивідуальним завданням з дисципліни «Система нормування в містобудівній діяльності» є підготовка реферату з презентацією, яка виступає у формі наукової доповіді з визначеної проблематики досліджень відповідно до обраної теми.

Під час виконання індивідуального завдання студент повинен продемонструвати глибоке розуміння предмета дослідження, здатність логічно й послідовно викладати матеріал, аргументувати власну позицію та окреслювати можливі шляхи розв'язання поставлених завдань.

При виконанні роботи варто дотримуватись загальних вимог оформлення текстових робіт для студентів денної та заочної форм навчання.

Індивідуальне завдання є обов'язковою складовою освітнього процесу, а отриманий у ході його підготовки досвід може бути використаний у подальшій навчальній та науковій діяльності, зокрема під час виконання курсових і кваліфікаційних робіт, а також уміння використовувати їх у процесі прийняття управлінських рішень.

Індивідуальне завдання виконується студентами відповідно до номера варіанта, який визначається за останньою цифрою у студентському квитку.

Під час виконання індивідуального завдання, крім літературних джерел, які рекомендовані у методичних вказівках, необхідно використовувати матеріали, що перебувають у відкритому доступі та є актуальними на момент підготовки роботи.

ЗМІСТ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ

Зміст самостійного індивідуального завдання наведено в табл. 1.

Таблиця 1

№ теми	Зміст самостійного індивідуального завдання	Форма навчання	
		денна	заочна
1	Написання реферату та оформлення презентації	1	1
	Усього	1	1

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Варіант № 1

1 Правові та нормативні основи містобудівної діяльності в Україні.

2 Регулювання "зеленого" будівництва: міжнародні стандарти (LEED, BREEAM) та їхня імплементація в Україні. Порівняння підходів та механізмів сертифікації.

Варіант № 2

1 Державні будівельні норми (ДБН) та їхнє значення для забезпечення безпеки та якості будівництва.

2. Застосування технологій інформаційного моделювання будівель (BIM) у процесі нормування та експертизи.

Варіант № 3

1. Система стандартів у містобудуванні: міжнародний досвід та перспективи адаптації в Україні.

2. Адміністративна та кримінальна відповідальність забудовників, проєктувальників та органів контролю.

Варіант № 4

1. Нормативне забезпечення доступності будівель та споруд для маломобільних груп населення. Аналіз ДБН В.2.2-40:2018 "Інклюзивність будівель і споруд" та проблем його реалізації.

2. Порівняльний аналіз систем нормування ЄС, США або інших країн та можливості їхнього застосування.

Варіант № 5

1. Нормування планування та забудови територій. Регулювання функціонального зонування, щільності забудови, інсоляції та озеленення.

2. Відповідальність суб'єктів містобудування за порушення норм та правил.

Варіант № 6

1. Екологічне нормування в містобудівній діяльності. Вимоги до екологічної безпеки, захисту від шуму, забруднення повітря та водних ресурсів у процесі проєктування.

2. Особливості нормування в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення.

Варіант № 7

1. Технічне регулювання та нормування інженерно-транспортної інфраструктури міст. Стандарти для проєктування доріг, мереж водопостачання, каналізації, теплопостачання та електромереж.
2. Роль експертизи проектної документації в системі містобудівного нормування. Процедура та критерії проведення експертизи проєктів будівництва.

Варіант № 8

1. Сучасні виклики та напрямки реформування системи нормування в містобудуванні України. Критика поточної системи та пропозиції щодо її вдосконалення.
2. Нормативно-правове забезпечення історико-культурної спадщини в умовах містобудівної діяльності.

Варіант № 9

1. Нормування показників енергоефективності житлових та громадських будівель. Аналіз ДБН з питань теплової ізоляції та енергоаудиту.
2. Відповідальність суб'єктів містобудування за порушення норм та правил.

Варіант № 10

1. Нормування протипожежної безпеки в містобудуванні та будівництві.
2. Нормування безбар’єрного середовища в містобудуванні, основні вимоги доступності для маломобільних груп населення.

Варіант № 11

1. Містобудівне нормування інтелектуальних транспортних систем (ITS) та "розумних міст".
2. Проблеми та перспективи переходу від обов'язкових ДБН до добровільних стандартів.

Варіант №12

1. Цифровізація містобудівної діяльності в Україні, нормативно-

правові засади та роль електронних ресурсів у сфері будівництва.
2. Роль місцевих органів влади у забезпеченні дотримання містобудівних норм і стандартів.

Варіант №13

1. Проблеми застосування містобудівних норм на етапі реалізації будівельних проєктів та шляхи їх подолання.
2. Містобудівні норми щодо формування громадських просторів та зелених зон у містах.

ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ

Індивідуальна робота має бути оформлена з дотриманням відповідних вимог, що передбачає наявність титульного аркуша, змісту та обов'язкових елементів, висновків та перелік використаних джерел. Зразок оформлення титульної сторінки наведено в дод. №1. Зразок оформлення сторінки «Список використаної літератури» викладено в дод. №2.

Рекомендований обсяг роботи становить 10-15 сторінок формату А4. Текст подається в друкованому форматі з міжрядковим інтервалом1,2, розмір шрифту 13-14 пт. Times New Roman. Відстань між заголовками та основним текстом становить два інтервали. Заголовки оформлюються напівжирним шрифтом без крапки в кінці. Поля сторінки встановлюються у таких розмірах: ліве — 20 мм, праве — 15 мм, верхнє та нижнє — по 20 мм. Нумерація сторінок встановлюється в правому нижньому куті аркуша, на титульному листі номер не ставиться.

У списку використаних джерел необхідно навести нормативно-правові акти, державні будівельні норми, стандарти, а також додаткові джерела (навчальні посібники, підручники, наукові публікації тощо) і електронні ресурси, використані під час підготовки реферату. Зразок оформлення розділу «Список використаних джерел» наведено в додатку №2.

Презентація роботи виконується в програмі Power Point, текст на слайдах викладається зрозуміло, заголовки виділяють жирним шрифтом.

Презентація має містити такі елементи:

Титульний слайд – назва навчального закладу, кафедри, тема реферату, ПІБ студента та група, рік виконання.

Другий слайд – мета і завдання роботи, актуальність обраної теми.

Слайди з теоретичною частиною – виклад основних понять, ключових

положень та принципів, розкриття змісту питання згідно з обраним варіантом.

Слайд з висновками – систематизація отриманої інформації, власні узагальнення, пропозиції щодо подальших досліджень або практичного застосування матеріалу.

Останній зі списком літератури – короткий огляд використаних джерел.

Захист індивідуального завдання відбувається у формі доповіді, з презентацією.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ

Оцінювання реферату здійснюється з урахуванням відповідності його змісту відповідно до варіанту, глибини розкриття проблеми, а також логічності й послідовності викладення матеріалу. Важливим критерієм є коректне та точне використання наукової термінології. Під час оцінювання враховується рівень сформованості навичок самостійної роботи з науковими джерелами, уміння здійснювати їх критичний аналіз, а також наявність авторської думки, і самостійність формування висновків і творчий підхід до опрацювання теми.

Також оцінюється якість подання результатів реферативного дослідження, зокрема рівень підготовки презентації та доцільність використання ключових понять і термінів. Робота зараховується за умови належного виконання та успішного захисту.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. ДБН Б.2.2-12:2019. Планування та забудова територій: зміна № 1: затвердж. наказом Мінрегіону від 15.08.2025: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=119335
2. Закон України «Про будівельні норми» від 05.11.2009 № 1704-VI : ред. від 09.06.2022: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1704-17.
3. Закон України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» від 14.10.1994 № 208/94-ВР: ред. остання на 2025р.: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/208/94-вр.
4. Закон України «Про стандартизацію» від 05.06.2014 № 1315-VII : ред. остання на 2025р.: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1315-18.
5. Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» від 15.01.2015 № 124-VIII : ред. остання на 2025 р.: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/124-19.
6. Закон України «Про архітектурну діяльність» від 20.05.1999 № 687-XIV : ред. остання на 2025 р.: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/687-14.
7. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — С. 141.
8. Закон України «Про архітектурну діяльність» від 20.05.1999 № 687-XIV : ред. остання на 2025 р.: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/687-14.
9. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 № 3038-VI : ред. від 19.12.2025: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17.
10. Ісаєнко Д.В., Омельяненко М.В. Основи нормування міського середовища : навч. посібник. 2-ге вид. — К. : КиМУ, 2018. — 188 с Нормативна база будівництва : навч. посібник / О.І. Корнійчук, В.І. Алексієвець. — Рівне : Волин. обереги, 2019. — 136 с.
11. Зелена книга. Системний перегляд ефективності державного регулювання. Параметричне нормування у будівництві : Д. Барзилович та ін. — Офіс ефективного регулювання BRDO, 2020. — 92 с.
12. Омельяненко М.В. Законодавство та архітектурно-проєктна справа :

навч. посібник з грифом МОН України (лист 1/11-4724 від 09.06.2011). — Київ : НАУ, 2016. — 256 с.
13. ДСТУ 1.7:2015. Національна стандартизація. Правила та методи прийняття міжнародних і регіональних нормативних документів — Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2015. — Чинний. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=67007
14. ДСТУ 1.5:2015. Національна стандартизація. Правила розроблення, викладення та оформлення національних нормативних документів — Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2015. — Цілий базовий стандарт національної стандартизації, чинний. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=63938
15. ДСТУ 1.2:2024. Національна стандартизація. Правила проведення робіт з національної стандартизації — Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2024. — Чинний з 01.09.2024. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=108724
16. ДСТУ-Н Б А.2.2-11:2014. Настанова щодо проведення авторського нагляду за будівництвом. — Київ : Мінрегіон України, 2015. — Чинний (частина нормативної бази в будівництві). URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=60033
17. ДБН А.2.2-1:2021 Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС). — К. : Мінрегіон, 2021. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=98038
18. ДСТУ 8855:2019 Будівлі та споруди. Визначення класу наслідків (відповідальності) — Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2019 URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=83254
19. ДБН Б.1.1-14:2021. Склад та зміст містобудівної документації на місцевому рівні. Київ : Мінрегіон України, 2021.
20. ДБН Б.1.1-22:2017. Склад та зміст плану зонування території (зонінг). – Київ : Мінрегіон України, 2017.
21. ДБН А.1.1-1:2009. Система нормування та стандартизації у будівництві. Основні положення. — Київ : Мінрегіон, 2009. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=25683
22. ДБН А.2.2-3:2014. Склад та зміст проектної документації на будівництво. — Київ : Мінрегіон, 2014. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=58105
23. ДБН Б.1.1-13:2012. Склад та зміст містобудівної документації на державному та регіональному рівнях. — Київ : Мінрегіон, 2012. URL:

https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=28513
24. ДСТУ-Н Б А.2.2-11:2014. Настанова щодо проведення авторського нагляду за будівництвом. — Київ : Мінрегіон України, 2015. — Чинний (частина нормативної бази в будівництві). URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=60033

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

1. Бібліотека Київського національного університету будівництва і архітектури. URL: http://library.knuba.edu.ua/.
2. Освітній сайт КНУБА. URL: org2.knuba.edu.ua.
3. Центральна наукова бібліотека ім. В. Вернадського. URL: http://www.nbuv.gov.ua/.
4. Державні галузеві та будівельні норми. URL: https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/building/tech-reg/normuvannia/derzhavni-ta-galuzevi-budivelni-normi/.
5. Перелік нормативно-правових актів у сфері містобудування. URL: https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/building/derzhavniy-arhitekturno-budivelniy-kontrol-ta-naglyad/normativno-pravove-regulyuvannya/perelik-normativno-pravovih-aktiv-u-sferi-mistogbuduvannya/.

Додаток 1

Зразок оформлення титульної сторінки індивідуальної роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет будівництва і архітектури

Факультет урбаністики та просторового планування

Кафедра міського господарства

Індивідуальне завдання (реферат)

з дисципліни «Система нормування в містобудівній діяльності»
Тема «_____»

Виконав:
Студент _____ групи,
курс _____ ФУПП
_____
(ПІБ)
Перевірила:
доцент Грабовчак В.В.

Київ 2026

Додаток 2

Зразок сторінки «Список використаної літератури та інформаційних ресурсів»

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові акти:

1. Про регулювання містобудівної діяльності: закон України: редакція від 06.08.2022. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17.
2. Про будівельні норми: закон України: редакція від 09.06.2022. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1704-17.
3. ДБН Б.2.2-12:2019. Планування та забудова територій. – К.: Мінрегіон, 2019.

Додаткова література:

4. Нормативна база будівництва : навчальний посібник / О.І. Корнійчук, В.І. Алексієвець. – Рівне : Волин. обереги, 2019. – 136 с.
5. Ісаєнко Д.В., Омельяненко М.В. Основи нормування міського середовища. Навч. посібник. Друге видання. – К.: КиМУ, 2018. – 188 с.
6. Омельяненко М.В. Законодавство та архітектурно-проектна справа. Навч. посібник з грифом МОН України (лист 1/11-4724 від 09.06.2011). – К.: НАУ, 2016. – 256 с.

Інформаційні ресурси:

1. http://library.knuba.edu.ua/
2. http://www.nbuv.gov.ua/
3. https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/building/tech-reg/normuvannia/derzhavni-ta-galuzevi-budivelni-normi/

Навчально-методичне видання

СИСТЕМА НОРМУВАННЯ В МІСТОБУДІВНИЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Методичні рекомендації та завдання
для виконання практичних та індивідуальних завдань
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти спеціальності G19 «Будівництво та цивільна інженерія»,
які навчаються за освітньо-науковою програмою
«Урбаністика та просторове планування»

Укладачі **АПОСТОЛОВА-СОССА** Любов Олександрівна,
ГРАБОВЧАК Валентина Валентинівна

Комп’ютерне верстання *А. П. Селівестрової*

Ум. друк. арк. 0,93. Обл.-вид. арк. 1,0
Електронний документ. Вид № 36/V-26.

Виконавець і виготовлювач

Київський національний університет будівництва і архітектури
Проспект Повітряних Сил, 31, Київ, Україна, 03037

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб’єктів
видавничої справи ДК № 808 від 13.02.2002